

ULUSAL PNÖMOKONYOZ ÖNLEME EYLEM PLANI

1. Sorunun öneminin saptanması

Pnömokonyoz ülkemizde en sık görülen mesleki akciğer hastalıklarından biri olup, önlenebilir meslek hastalıklarının başında gelmektedir. İş sağlığı hizmetlerinin her basamağında etkin koruma ve önleme yöntemleri ile pnömokonyoz kontrolünün sağlanması mümkündür. Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği yönünden düzenli ve etkin izlem uygulandığı için pnömokonyoz açısından kontrol altına alınmış olması beklenen kömür madenciliği işletmelerinde bile yeni pnömokonyoz olguları saptanmaktadır. Ayrıca son zamanlarda giderek artan silikoz olguları, bu güne kadar bilinmeyen iş kollarında dahi görülmeye başlamıştır (Kum püskürtme işlerinin yapıldığı kot taşlamacılığı, cam şekillendirme işleri vb.). Olgu bildirim sistemimizdeki ciddi sıkıntılar nedeniyle diğer meslek hastalıkları gibi pnömokonyozlar da kayıtlarımızda göreceli olarak daha az görülmektedir. Oysa bildirilmeyen pnömokonyoz olguları da dikkate alındığında pnömokonyozun ülkemiz için önemi daha da artmaktadır. Bu nedenle ivedilikle bir eylem planına gereksinim vardır.

Konuya müdahale etme sürecinde, belirlenecek iş kollarında pilot çalışmalara bir an önce başlanmalıdır. Böylece riskli iş kollarında pnömokonyoz sıklığı ve nedenleri ortaya konulurken aynı zamanda pnömokonyoz yönünden çalışma ortamının değerlendirilmesi ve çalışanın sağlık gözetimi konularında görüş oluşturmak, yasal süreçleri gözden geçirmek ve gerekli düzenlemeler için bilgi birikimi sağlamak mümkün olabilecektir.

2. Sosyo-ekonomik durumun dikkate alınması

Pnömokonyoz, neden olduğu hastalık ve ölümler ile yol açtığı toplumsal sorunların yanı sıra tedavi-tazmin maliyetleri ve işgücü kaybından dolayı üretim sürecini ve çalışma barışını da olumsuz etkilemektedir. Alınacak ciddi önlemlerle öncelikle çalışanın üretime aktif katılımı sağlanabilecek, ayrıca ortaya çıkacak tazmin-tedavi ve maluliyet masrafları asgariye indirilebilecektir.

3. Risk altındaki çalışan grupların belirlenmesi

Maden üretimine dayalı bazı alt sektörler (taş, toprak, kil, kum vs.) ülkemizde oldukça yaygındır . Diğer sektörlerde olduğu gibi ülkemizde bu sektördeki işyerlerinin önemli bir bölümünü küçük ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Küçük ölçekli işletmelerin evrensel sorunlarının yol açtığı sağlık riskleri ülkemizde daha da büyük boyutta karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda yapılmış olan sınırlı sayıdaki bilimsel epidemiyolojik çalışma, bu işkollarında çalışanlar arasında pnömokonyoz riskinin önemli derecede yüksek olduğunu göstermektedir.

Planlanacak ulusal ölçekli çalışmalara esas olmak üzere İSGÜM tarafından mevcut resmi veriler değerlendirilerek riskli işkolları ve risk altında çalışan nüfusu belirleme çalışmalarının yapılması ile ulusal pnömokonyoz kontrol programının geliştirilmesi daha sağlıklı bir şekilde yürütülecektir.

4. Önleme stratejisinin tanımlanması

Bu amaçla aşağıda sıralanan tedbirler alınmalıdır:

- Tozla Mücadele Yönetmeliğinde gerekli değişikliklerin yapılması,
- Tüm fibrojen minerallerin hangi alanlarda kullanıldığının saptanması ve izlenmesi,
- Özellikle işyeri kurulma aşamasında risk önleme kültürünün dikkate alınarak denetimin daha etkin hale getirilmesi,
- Saptanan indeks vakaların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilerek işyeri incelemelerine imkan sağlanması,
- Sosyal tarafların katkısının sağlanması.

5. Kurumsal çerçeve ile işbirliği yapılacak paydaşların belirlenmesi

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Çevre ve Orman Bakanlığı
- İşçi ve İşveren örgütleri
- Üniversiteler (Tıp ve mühendislik fakültelerinin ilgili bölümleri)
- Konuyla ilgili meslek ve uzmanlık örgütleri (TTB, TMMOB, Toraks Derneği, Radyoloji Derneği, vb)

- Konuyla ilgili sivil toplum kuruluşları (T.HASAK,HASUDER vb.)
- ILO Türkiye temsilciliği

6. Programın uygulanması ve eylemin şekillendirilmesinde öncelikli alanlar

Programın uygulanmasında planlanan öncelikli pilot çalışma alanı:

- Üretimde asbest kullanan işyerleri,
- Kuvars öğütme ve kuvars ile kumlama yapılan işyerleri ,
olarak öngörülmektedir.

7. Pilot Çalışmanın uygulama ve değerlendirme kriterleri

Pnömokonyoz riski bulunan işyerlerinin ve çalışan sayısının belirlenmesi,

Çalışanların akciğer radyografilerinin çekilmesinin sağlanması,

Çalışanların kişisel ve çalışma öyküsünün araştırılması,

Çalışma ortamı solunabilir toz konsantrasyonu ölçümlerinin belirlenecek standarda göre işyerlerinde gerçekleştirilmesi,

Proje kapsamında işyerlerinin değerlendirilmesi ve akciğer radyografilerinin okunmasından sorumlu olacak bölgesel çalışma gruplarının oluşturulması,

Akciğer radyografilerinin Tozla Mücadele Yönetmeliğine göre değerlendirilmesi,

Toz düzeyi ve çalışanların kişisel sağlık durumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak ortaya konulması,

Pnömokonyoz görülme sıklığının saptanması,

Şüpheli pnömokonyoz olgularında sevk zincirinin izlenmesi,

Pnömokonyoz saptanan olguların hastalıklarının sigortacılık açısından değerlendirilmesi,

Pilot çalışmalar sonucunda araştırma raporlarının hazırlanarak ilgili taraflara sunulması,

Pnömokonyoz tanı rehberlerinin hazırlanması,

İşverenler, çalışanlar, işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimi,

Toz kontrol yöntemlerinin değerlendirilmesi ve etkinleştirilmesi için teknik çalışmaların yapılması.

8. Uluslararası standartların rehberliğinde ulusal standartların yeniden değerlendirilmesi

Eylem planının beklenen bir sonucu olarak ortaya çıkacaktır.

9. Çevrenin korunması ile ilişkilendirilmesi

- İlgili tarafların bu konudaki mevzuat hakkında bilgilendirilmesi,
- Her işletmenin atık yönetiminin denetimi ve gerekli düzenlemelerin yapılması için bilimsel ve teknolojik bilgi desteği sağlanması.

10. Yapılan uygulamaları izleme

- İşyeri ortamlarının pilot çalışmadaki standartlarda düzenli olarak yıllık kontrollerinin yapılmasının sağlanması,
- Tozla Mücadele Yönetmeliğine uygun olarak çalışanların periyodik muayene kapsamında radyolojik değerlendirmeleri ve kayıtlarının izlenmesi,
- Akciğer radyografisi okuyucularının okuma performanslarının izlenmesi, sertifika ve sertifika yenileme eğitim programlarının oluşturulması ve sürdürülmesi.

11. Beklenen sonuçlar;

11.1. Kısa vade (2008 yılına kadar):

- Pilot çalışmanın yapıldığı sektörde pnömokonyoz sıklığı ve bunu etkileyen faktörlerin tespit edilmesi,
- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM) bünyesinde pnömokonyoz izleme biriminin kurulma çalışmalarının başlatılması,
- Pnömokonyoz tanı rehberinin hazırlanması,
- Hekimler arasında pnömokonyoz farkındalığının artırılması,
- Sağlık hizmeti sunucularına meslek hastalığı-pnömokonyoz-tanısı koyma yetkisinin verilmesini sağlayan yasal düzenlemelerin yapılması.

11.2. Orta vade (2010 yılına kadar):

- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM) bünyesinde pnömokonyoz izleme biriminin kurulma çalışmalarının tamamlanması,
- İşyeri ortam değerlendirme standardının belirlenmesi,
- Pnömokonyoz gelişme eğiliminin ortaya konulması ile mevcut kabul edilebilir toz konsantrasyonu düzeyinin gözden geçirilmesi,
- Pnömokonyoz tanı rehberi ile ilgili işyeri hekimlerinin eğitiminin gerçekleştirilmesi,

- Konuyla ilgili toplumsal duyarlılığın artırılması,
- Sağlık hizmeti sunucularına meslek hastalığı-pnömokonyoz-tanısı koyma yetkisinin verilmesini sağlayan yasal düzenlemelerin uygulanmasının izlenmesi ve gözden geçirilmesi,
- Pnömokonyoz tıbbi tanı ve sigortacılık değerlendirilmeleri süreçlerinin güncellenme gerekliliğinin ortaya konulması ve gerekli düzenlemelerin kanıta dayalı olarak gerçekleştirilebilmesi,
- Pnömokonyoz saptanan olguların maluliyet kriterlerinin çağdaş normlara göre yeniden gözden geçirilmesi ve hazırlanan önerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na sunulması,
- Okuyucu eğitiminin ILO standartlarına göre yaygınlaştırılması
- Tanı konulan pnömokonyoz olgularının izlenmesi ve rehabilitasyon olanaklarının aranması.

11.3. Uzun Vade (2015 yılına kadar):

-Türkiye'de pnömokonyoz açısından riskli işyerlerinin saptanması ve bu işyerlerinde, çalışma ortamının değerlendirilmesi ve çalışanın sağlık gözetiminin izlenebileceği yapılanmanın oluşturulması,

-Türkiye'de pnömokonyoz açısından gerçek veri tabanının oluşturulması,

-Okuyucuların sayısal olarak artırılması ve okuyucu standardının uluslararası düzeye çıkarılması.

-Pnömokonyoz olgularının en aza indirilmesi.